

Ekspertyza prawna

w przedmiocie obowiązku zapewniania przez podmiot prowadzący szkołę doktorską opieki promotorskiej w przypadku rezygnacji promotora z pełnienia funkcji

I. Przedmiot

Przedmiotem ekspertyzy jest analiza prawna regulacji dotyczących obowiązku zapewniania przez podmiot prowadzący szkołę doktorską opieki promotorskiej w przypadku rezygnacji promotora z pełnienia funkcji.

II. Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1571 ze zm.), dalej jako: „PSWiN”;
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 27 września 2021 r. w sprawie ewaluacji jakości kształcenia w szkole doktorskiej (Dz.U. poz. 1847), dalej jako: „Rozporządzenie”.

III. Analiza prawna

Na wstępie wskazać należy, że zgodnie z art. 190 ust. 1 PSWiN, opieka naukowa nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej jest sprawowana przez promotora lub promotorów albo przez promotora i promotora pomocniczego. Zapewnienie opieki promotorskiej jest zatem obowiązkiem podmiotu prowadzącego szkołę doktorską. Jak wskazują przedstawiciele doktryny, wskazany obowiązek nie polega jedynie na wyznaczeniu osoby, która nominalnie podejmie się funkcji promotora, lecz wyznaczeniu takiej osoby, która funkcję tę będzie spełniała z należytą starannością, wykonując swoje obowiązki w sposób zgodny z przepisami powszechnie obowiązującego prawa oraz przepisami wewnątrzszkolowymi, a także w sposób odpowiadający najlepszym zwyczajom akademickim (*P. Mroczkowski, Komentarz do art. 190 PSWiN, [w:] W. Kielbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny. Komentarz | Linia orzecznicza, Warszawa 2024*).

Przepisy zawarte w PSWiN nie określają jednocześnie szczegółowo tego czym powinno charakteryzować się owo pełnienie opieki naukowej nad pracą realizowaną

przez doktoranta. Zagadnienia dotyczące obowiązków promotora w zakresie wspierania doktoranta w procesie przygotowywania rozprawy doktorskiej zostały uregulowane w sposób bardzo lakoniczny. W PSWiN odniesiono się m.in. do kwestii współpracy promotora i doktoranta w zakresie przygotowania Indywidualnego Planu Badawczego. Jak wszakże stanowi art. 202 ust. 1 PSWiN jest on przygotowany w uzgodnieniu z promotorem lub promotorami. Ponadto ustawodawca określił również rolę promotora w zakresie finalizacji kształcenia przez doktoranta stanowiąc w art. 204 ust. 1, że kształcenie doktoranta kończy się złożeniem rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów. Można zatem zauważyć, że pozytywna opinia promotora lub promotorów stanowi warunek sine qua non skutecznego ukończenia kształcenia przez doktoranta. W literaturze wskazuje się wobec tego na to, że promotor pełni rolę pierwszego biegłego, który ma styczność z rozprawą i dokonuje jej merytorycznej oceny (*P. Dańczak, Komentarz do art. 190 PSWiN, [w:] A. Jakubowski (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, Warszawa 2023, Legalis*).

W doktrynie można spotkać się ze stanowiskiem wskazującym na to, że promotor powinien pełnić równocześnie funkcje mistrza, eksperta, łącznika i nawigatora (*zob. J. Szczepkowski, Opieka promotorska, [w:] W. Kielbasiński, M. Dorochołowicz (red.), Status doktorantów w ustawie 2.0., Toruń 2022, s. 27*). Na podstawie tego poglądu wskazać zatem można, iż rola promotora powinna polegać nie tylko na ustalaniu wspólnie z doktorantem określonych kierunków działań i kamieni milowych w zakresie realizacji kształcenia w szkole doktorskiej, ale również wspierania go w podejmowanych działaniach o charakterze naukowym, dydaktycznym i organizatorskim. Funkcja promotora ta powinna zatem w założeniu charakteryzować się aktywnym i rzeczywistym udziałem w procesie kształcenia doktoranta, a nie tylko wypełnianiem obowiązków formalnoprawnych uregulowanych w przepisach powszechnie obowiązujących i aktach prawa wewnętrznego funkcjonujących w danym podmiocie prowadzącym kształcenie doktorantów.

Podkreślić przy tym trzeba, że PSWiN nie odnosi się w jakikolwiek sposób do takich zagadnień jak ustalenie minimalnej liczby godzin seminarium doktoranckiego, standardów relacji pomiędzy promotorem a doktorantem, czy innych obowiązków ciążących na każdej z obu wskazanych stron. Zaznaczyć należy, że to regulamin szkoły doktorskiej powinien określać pewne aspekty relacji pomiędzy doktorantem i promotorem, szczegółowe zadania doktoranta i promotora, a przede wszystkim procedurę wyznaczania i zmiany promotora lub promotora pomocniczego w określonych sytuacjach. Konieczność uregulowania w regulaminie szkoły doktorskiej dwóch

ostatnich ze wskazanych aspektów wynika bezpośrednio z przepisu zawartego w art. 205 ust. 1 pkt 1 PSWiN.

W PSWiN ustanowiono bowiem wyłącznie termin do którego podmiot prowadzący szkołę doktorską powinien wyznaczyć doktorantowi promotora. Zgodnie z art. 201 ust. 2 PSWiN czynność ta powinna zostać zrealizowana w terminie 3 miesięcy od dnia podjęcia przez doktoranta kształcenia. Trzeba jednakże podkreślić, że sama PSWiN nie reguluje szczegółowych zasad wyznaczania promotora, które jak już wskazano powyżej, powinny zostać uregulowane w regulaminie danej szkoły doktorskiej. Co istotne, za dobrą praktykę w tym zakresie należy uznać zapewnienie doktorantowi udziału w procedurze wyznaczania promotora tj. np. możliwość wskazania kandydata do pełnienia roli promotora lub konieczność wyrażenia przez doktoranta zgody na powołanie konkretnej osoby do pełnienia tej funkcji (*por. B. Pietrzyk-Tobiasz, Zbiór dobrych praktyk i najczęściej popełnianych błędów w regulaminach szkół doktorskich i samorządów doktorantów, Warszawa 2022, s. 6*).

Podkreślić przy tym trzeba, że nauczyciel akademicki oraz pracownik naukowy nie może bez uzasadnionej przyczyny uchylić się od pełnienia funkcji promotora oraz promotora pomocniczego. Zasada ta wynika wprost z art. 183 PSWiN. Skonstruowanie takiego przepisu nakłada na nauczycieli akademickich oraz pracowników naukowych niejako obowiązek podejmowania się pełnienia funkcji promotora/promotora pomocniczego w przypadku, gdy nie zaistnieje uzasadniona przyczyna uchylenia się od jego wypełnienia. Jak słusznie zauważa się w literaturze, obowiązku tego nie muszą realizować osoby niezatrudnione w podmiocie sektora szkolnictwa wyższego i nauki, a także osoby, które nie są nauczycielami akademickimi ani pracownikami naukowymi w świetle przepisów prawa polskiego, np. osoby zatrudnione w zagranicznych uczelniach i instytutach badawczych. Takie osoby mogą odmówić podjęcia się pełnienia owej funkcji (*P. Mroczkowski, Komentarz do art. 190 PSWiN, [w:] W. Kielbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny. Komentarz / Linia orzecznicza, Warszawa 2024*).

Zaznaczyć przy tym należy, że nałożenie na nauczycieli akademickich oraz pracowników naukowych względnego obowiązku do pełnienia funkcji promotora oraz promotora pomocniczego nie oznacza, że nie posiadają oni możliwości złożenia rezygnacji z tej funkcji już w trakcie okresu sprawowania opieki naukowej nad danym doktorantem realizującym kształcenie w szkole doktorskiej.

Co jednakże istotne, w przepisach PSWiN nie uregulowano zasad rezygnacji promotora z pełnienia swojej funkcji. Nie jest to jednak równoznaczne z tym, że nie mogą one zostać uregulowane w akcie prawnym określającym szczegółowo organizację i tryb kształcenia w danej szkole doktorskiej, a mianowicie regulaminie szkoły doktorskiej. Zgodnie bowiem z art. 205 ust. 1 PSWiN, regulamin szkoły doktorskiej określa organizację kształcenia w zakresie nieuregulowanym w ustawie w szczególności:

- 1) sposób wyznaczania i zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego;
- 2) sposób dokumentowania przebiegu kształcenia;
- 3) sposób przeprowadzania oceny śródkresowej;
- 4) warunki przedłużania terminu złożenia rozprawy doktorskiej.

Posłużenie się przez ustawodawcę w wymienionym przepisie określeniem „w szczególności” oznacza, że katalog zagadnień mogących stanowić przedmiot regulacji regulaminowej jest otwarty. Regulaminy poszczególnych szkół doktorskich mogą zatem odnosić się również do kwestii niewskazanych wprost w przepisach PSWiN, w tym do zagadnienia dotyczącego ustalenia zasad rezygnacji promotora z pełnienia swojej funkcji. Należy podkreślić, że jego uregulowanie nie jest obligatoryjne. Na szkoły doktorskie nie został zatem nałożony obowiązek ustanowienia pewnych reguł procesu rezygnacji promotora w regulaminie szkoły.

Zaznaczyć trzeba również, że poszczególne regulaminy szkół doktorskich mogą w różny sposób określać zasady rezygnacji promotora z pełnienia funkcji. Zawarte w nich przepisy mogą przewidywać możliwość rezygnacji przez promotora z pełnienia funkcji w każdym czasie bez podania przyczyny lub np. wskazywać, że rezygnację można złożyć jedynie w uzasadnionych przypadkach takich jak zaistnienie okoliczności, która skutkuje niemożnością sprawowania dalszej opieki naukowej nad przygotowaniem danej rozprawy doktorskiej. W przypadku ustanowienia w regulaminie konkretnych zasad składania rezygnacji to organ kierujący szkołą doktorską powinien zweryfikować czy rezygnacja promotora została złożona w sposób poprawny i zgodny z przepisami określonymi w tym akcie prawnym.

Co warto podkreślić, w sytuacji gdy w regulaminie szkoły doktorskiej nie uregulowano w żaden sposób zasad rezygnacji promotora z pełnienia swojej funkcji, promotor powinien mieć możliwość złożenia rezygnacji również bez wskazania przyczyny, a także w dowolnej formie, w tym także w formie wiadomości mailowej skierowanej do osoby kierującej szkołą doktorską.

Biorąc pod uwagę powyższe wskazać należy, że podmiot prowadzący szkołę doktorską ma obowiązek wyznaczenia nowego promotora w przypadku rezygnacji danej osoby z pełnienia tej funkcji. Tym bardziej, że jak słusznie zauważa P. Mroczkowski, aspekt dotyczący współpracy na linii promotor – doktorant jest przedmiotem oceny w trakcie dokonywania ewaluacji jakości kształcenia w danej szkole doktorskiej (P. Mroczkowski, *Komentarz do art. 190 PSWiN*, [w:] W. Kielbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny. Komentarz | Linia orzecznicza*, Warszawa 2024).

Jak bowiem wynika z przepisów ustanowionych w art. 261 pkt 3 i 5 PSWiN w związku z § 2 pkt 5 Rozporządzenia, szczegółowe kryteria ewaluacji obejmują takie aspekty jak:

- 1) sposób i kryteria wyznaczania oraz zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego;
- 2) sposoby zapewniania doktorantom wysokiej jakości współpracy z promotorem, promotorami lub promotorem pomocniczym, w tym rozwiązywania sytuacji konfliktowych między doktorantem a promotorem, promotorami lub promotorem pomocniczym;
- 3) sposoby zapewniania doktorantom, w tym doktorantom z niepełnosprawnościami i doktorantom będącym rodzicami, prawidłowych warunków oraz wsparcia w realizacji programu kształcenia i indywidualnych planów badawczych, a także w przygotowywaniu rozpraw doktorskich, w tym zapewniania dostępu do niezbędnej infrastruktury;
- 4) stopień włączenia wybitnych specjalistów zatrudnionych poza podmiotem w działania służące wsparciu doktorantów w prowadzeniu działalności naukowej, w tym w sprawowanie opieki naukowej lub artystycznej nad doktorantami;
- 5) rzetelność weryfikacji i oceny pracy promotorów oraz promotorów pomocniczych, a także działań podejmowanych przez podmiot w celu doskonalenia jakości ich pracy.

W przypadku rezygnacji danego promotora podmiot prowadzący kształcenie doktorantów jest zatem zobowiązany do wyznaczenia doktorantowi takiego nowego promotora, który będzie rzetelnie realizował swoje obowiązki i współpracował z doktorantem. Jak słusznie zauważono w literaturze, w przypadku, gdy niewypełnienie danego obowiązku związanego z realizacją kształcenia w szkole doktorskiej albo przebiegiem postępowania w sprawie nadania stopnia doktora związane jest z wadą współpracy promotorskiej, – doktorant nie może ponosić negatywnych konsekwencji z tego tytułu (P. Mroczkowski, *Komentarz do art. 190 PSWiN*, [w:] W. Kielbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla*

studenta i doktoranta – komentarz praktyczny. Komentarz / Linia orzecznicza, Warszawa 2024).

Podobne stanowiska prezentują również sądy administracyjne. Celem przykładu warto wskazać pogląd wyrażony przez WSA w Poznaniu, który jednoznacznie stwierdził, że w przypadku rezygnacji danego promotora z pełnienia funkcji, właściwy organ podmiotu prowadzącego kształcenie doktorantów powinien wyznaczyć doktorantowi nowego promotora (*wyrok WSA w Poznaniu z 8.4.2010 r., IV SA/Po 942/09, Legalis*).

IV. Wnioski

1. Zgodnie z art. 190 ust. 1 PSWiN, opieka naukowa nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej jest sprawowana przez promotora lub promotorów albo przez promotora i promotora pomocniczego. Podmiot prowadzący szkołę dokorską jest zatem zobowiązany do zapewnienia doktorantowi promotora/promotorów.
2. Przepisy PSWiN nie regulują zagadnienia dotyczącego możliwości złożenia przez promotora rezygnacji z pełnienia funkcji. Ustanawiają jedynie w art. 183 PSWiN względny obowiązek podjęcia się przez nauczyciela akademickiego oraz pracownika naukowego realizowania funkcji promotora.
3. Jak wynika pośrednio z art. 205 ust. 1 PSWiN, zasady rezygnacji danej osoby z pełnienia funkcji promotora mogą zostać uregulowane w regulaminie szkoły doktorskiej. Wydaje się, że w przypadku, gdy zagadnienie to nie zostało ujęte w regulaminie szkoły, promotor może zrezygnować z pełnienia funkcji nawet bez przyczyny i w dowolnej formie.
4. W przypadku rezygnacji danego promotora z pełnienia funkcji to podmiot prowadzący szkołę dokorską ma obowiązek wyznaczenia doktorantowi nowego promotora, a doktorant nie może ponosić negatywnych konsekwencji związanych z tymczasowym brakiem opieki naukowej jak i ewentualnymi wadami współpracy promotorskiej.

Stan prawny: 25 listopada 2024 r.

/-/

mgr Monika Wilanowska

